

CELA ZĪMĒS

26

SATURS

	Lpp.		Lpp.
<i>Dzintars Sodums</i> — Emigrantu aizsauce	241	<i>V. Biļķins</i> — Gilberta no Lannoa ziņas par senlatvju tautām	286
<i>Roberts Mūks</i> — Tava laime	242	<i>Dans Andersons</i> — Ap Luosas svētceļ- nieku; No zviedru valodas atdzejojis Fr. Dziesma	289
<i>Vilis Lesiņš</i> — Dieva dotais	243	<i>Roberts Mūks</i> — Eksistenciālisma pozi- cija	290
<i>Jonāss Miesnieks</i> — Māja 1405	251	<i>Roberts Mūks</i> — Pasaules gals	295
<i>Roberta Mūka</i> dzejoļi: Issavienojums; Tev vienīgai	257	<i>APSKATS. A. Strautmanis</i> — Mēs jopro- jām gaidām lielus darbus (296). <i>Velta Zante</i> — Mārisa Vētras grāmata par Zviedrijas latviešiem (302). <i>I. Sterns</i> — Latviešu ģi- mene trimdas ramānos (304). <i>Knuts Lesiņš</i> — Milvoku dziesmu svētki (310). <i>J. Bokal- ders</i> — Austrumeiropas strīdus āboli (312). <i>Jonāss Miesnieks</i> — Piezīmes Jāņa Rudziņa rakstam (319). Gleznotājs R. Liepiņš (320). Labojums (320). Bibliografija (320).	
<i>Dzidra Zeberīna</i> — Mīlestības vēstul- nieces	258	<i>ATTEĻI</i> uz atsevišķām lapām: N. Teivenas Mežmala. J. Soikana Maria.	
<i>Pauls Jurevičs</i> — Jauna spirituālistiska filozofija	264		
<i>Kārlis Kasparsons</i> — Atceres	272		
<i>Kārlis Draviņš</i> — Vienīgais pazīstamais Manceļa attēls	275		
<i>Pēteris Ērmanis</i> — Dzejnieka mainīša- nās mainīgos laikos. Atmiņas par Linardu Laicēnu	277		
<i>H. Biezais</i> — Jaunatrasts latviešu tēv- reizes teksts	281		

CEĻA ZIMJU ABONENTI, kas vēlas iesiet 1954. gada numurus vienā sējumā, var pasūtīt apgādā vākus. Grezni audekla vāki ar zelta iespiedumu maksā \$ 1.00, £ 0.5.0, £A 0.6.0, Zv. Kr. 5.00. Nelielā skaitā arī luksus ādas vāki, à \$ 4.00, £ 1.0.0.0, £A 1.4.0. Zv. Kr. 20.00.

CEĻA ZĪMES

Redaktors *Jānis Andrupis*. Redakcijas kollēģija: *Andrejs Eglītis, Alberts Jērums, Knuts Lesiņš* un *Valdemārs Tone*.

LATVJU BIEDRĪBAS LIELBRITĀNIJĀ APGĀDS.

Redakcijas un apgāda adrese: c/o The Society of Latvians in Great Britain, 55, Hans Rd., London, S.W. 3., Gt. Britain. Zurnāls iznāk sešas reizes gadā, ik nepāra mēneša pirmajā dienā.

CEĻA ZĪMES maksā (atsevišķs numurs, ½ gada abonements, 1 gada abonements): *Argentīnā*: (Pesos) 15,00; 43,00; 83,00; *Austrālijā*: (£A) —.7.6; 1.1.—; 2.—.—; *Beļģijā*: (Fr.) 50,00; 130,00; 240,00; *Brazīlijā*: (Kruz.) 25,00; 70,00; 135,00; *Britānijā*: (£) —.6.—; —.1.7.—; 1.13.—; *Čilē*: (Pesos) 82,00; 160,00; 300,00; *Dānijā*: (Kr.) 7,00; 20,00; 38,00; *Francijā*: (Fr.) 300; 850; 1600; *Kanādā* (dol.) 1,20; 3,50; 6,80; *Norvēģijā*: (Kr.) 7,00; 20,00; 38,00; *Savienotajās valstīs*: (dol.) 1,20; 3,50; 6,80; *Sveicē*: (Fr.) 5,00; 14,00; 27,00; *Vācijā*: (DM) 4,00; 11,00; 20,00; *Venecuēlā*: (bol.) 3,50; 10,00; 18,00; *Zviedrijā*: (Kr.) 6,00; 17,00; 33,00. Pārējās zemēs abonementa maksas aplēšamas pēc kursa, izejot no britu mārciņas.

CEĻA ZĪMES saņemamas un pasūtīnāmas tieši apgādā, visos grāmatu galdos un pie mūsu pārstāvjiem, kuŗu sarakstu skat. pēdējā vāka iekšpusē.

PAAUDZU CEĻA ZĪMES JAUNAJĀM CILTIM, KAS ZEM LATVIJAS KAROGA
IZAUGUSAS UN KAS LATVIJAS KAROGAM AUG.

Dzintars Sodums

EMIGRANTU AIZSAULE

Lakatu pacēla
Smilšu sieva,
Raudzījās puisī
Dziļiem dobumiem.
Vai gribi redzēt
Bēguļu aizsauli,
Tos, kas ar bēdām
Pameta zemi,
Svešumā devās
Prasīt latviem
Viņu pašu zemi?

Puisis māja dedzīgs,
Jā teica, devās
Līdz smilšu sievai
Aiz kaulu sētas.

Aizvēra vārtus
Aiz viņiem abiem
Velēniete.

Izstiepa roku:
Skaties un vēro,
Tie mani ļaudis.

Aizgaldās dalīts,
Cits augstis, cits zems,
Tur siena pie sienas
Telpu mudžeklis.
Aizgaldās slaidās
Pulkos, pa vienai
Cilvēku, būdēļu
Šķobītas galvas.

Uzpūš vējš,
Tās liecas aiz sienas,
Pāriet vējš:
No ieriem, pašobelēm,
Peļu alām, labirintiem
Pacēlas galvas,

Izslauka acīs
Sapūstas drazas,
Svešu kungu zirgu
Ēstās auzas.

Aizskrien vēji,
Gaiss nosēžas,
Šauros mājokļos
Ceļas murdēšana.
Spalgi un pēkšņi
Pūš troksnis spiedīgs,
Fanfaras, laures,
Sīrenas, svilpes,
Angļu rags dūdo,
Kauc marseļēja,
Yankee doodle
Noplēš bandžo,
Sīt dūrēm stīgas,
Uzplinkšķina.

Stāj ausu stulbums,
Sāk ļaudis kustēt.
Nāk atkal vēji,
Saguldina.
Guļus, tupus, rāpus
Cits citam citu
Aiz deguna vazā.
Lokās un lišķē,
Pļukst un tusnī
Pārgriezušies.

Aizskrien vēji,
Sāk plauksnīt gaisi,
Spīd aizgaldu sienās
Ajišu traipi, miglas bildes,
Bungu takti raustās
Uz cementa mūya
Krāsains dzimtenes peizažs,

atradām. Teicu, ka Stučka vēlas ar viņu runāt. Viņš gulēja gultā, tad uzcēlās un taisījās gērbties.

★

No Maskavas universitātes piepeši ieradās Tērbatā Jansons un Pauls Kalniņš, iestājās universitātē un mūsu biedrībā. Tūdaļ viņi uzsāka jaunu virzienu. Kamēr mēs līdz tam tikai teorētiski bijām šad tad savā starpā padebatējuši par marksismu, viņi uzsāka tūlīt aktīvu darbību, stādāties ciešās attieksmēs ar „Dienas Lapas“ redakciju Rīgā, kur Stučka jau bija iesācis aģitāciju strādnieku starpā marksistiskā garā. Jansons pat nemaz vairs nestudēja, bet nodarbojās tikai ar politiku. Līdz tam es biju biedrības

priekšnieks. Bet drīz ievēlēja par priekšnieku Kalniņu. Kā Veidenbaums un Roziņš, tā arī Jansons kalpoja nevien Marksam, bet arī Trimpum. Drīz viņš pārgāja uz Rīgu, iestādāties „Dienas Lapas“ redakcijā.

★

Neviens vairs mūsu biedrībā neiestājās. Izstājās Jēkabs Alksnis. Citi viens pēc otra nobeidza savu fakultāti un atstāja Tērbātu.

Ap 1895. gadu carisms sāka vairāk pievilkt grožus. Rīgā apcietināja Stučku, Pliekšanu, Jansonu u. c. Pēc tam nāca trimda.

Sakarā ar šiem apcietinājumiem slēdza mūsu biedrību Tērbatā.

VIENĪGAIS PAZĪSTAMĀIS MANCEĻA ATTĒLS

Kārlis Draviņš

Pagājušā 1954. gadā latviešu prese atzīmēja kādu ievērojamu literāru jubileju: bija aiztecējuši 300 gadi, kopš iespiests darbs, ko pamatotī var turēt par latviešu mākslas prozas sākumu — Juŗa Manceļa imponzantā Svētruņu grāmatā. Arī pats tās autors bija miris šinī pat 1654. gadā.

Par Manceli tika diezgan daudz rakstīts, bet nav gadījies sastapt kādā no šiem jubilejas gada publicējumiem arī viņa attēlu. Tas tomēr nav nepazīstams; arī plašākām aprindām tas jau labu laiku pieejams J. Juškeviča grāmatā *Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē*, Rīgā 1931. g.¹ Tai beigās pievienoti vairāki pielikumi, no kuriem viens (apzīmēts ar burtu B. 641—644. lpp.) ir ar titulu: *Hercoga Frīdriha bēņu gājiens Jelgavā 1643. g. 22. februārī*. Šis zīmējums rāda bedību dalībniekus garā, līdzīgi čūskai izloctā rindā, kuŗas vidū tiek vests nelaiķa hercoga zārks. Pašā attēlā ir ierakstīti skaitļi un burti, kam lejāk atbilst paskaidrojumi, kas kuŗa no notēlotajām personām ir. Tā gājiena priekšgalā (attēls 641. lpp.) soļo Durbes leimaņu tiesnesis Osten-Sakens ar divi dižciltīgiem, kas vārdā nav minēti, aiz viņiem nāk (augumā daudz mazāki) 98 skolēni, tālāk 8 skolotāji. Nā-

kamā grupā, kas zīmējumā apzīmēta ar burtu e, seko Kurzemes mācītāju saime, kopā 53 vīri. Paši pirmie te ir Kurzemes hercoga galma mācītājs Juris Mancelis un hercogistes superintendents Pauls Einhorn — skat. attēlu!²

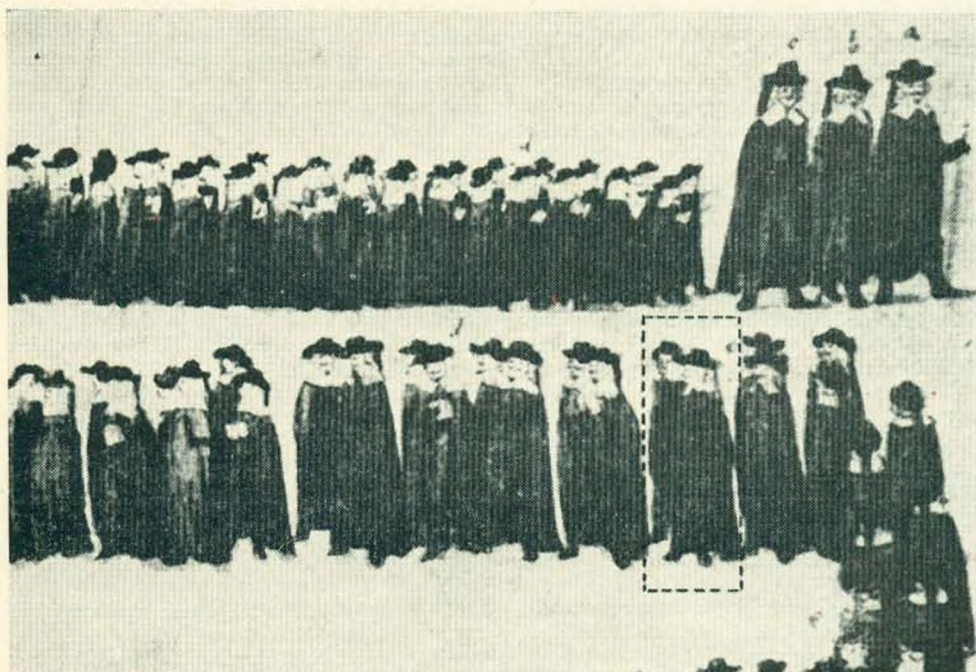
Diemžēl, nav gluži droši pasakāms, kuŗš no abiem blakus gājejiem mūsu attēlā ir Mancelis. Varam gan domāt, ka viņš, kas pirmais minēts paskaidrojumos, varētu būt arī pirmais priekšpusē (t. i. labāk saskatāmā figūra), bet tas nav pierādāms. Varbūt jautājumu varētu izšķirt drošas ziņas par 17. g. s. sabiedriskām paražām Kurzemē — ja blakus gāja divas rangā nevienādas personas, kam tad nācās iet labajā, kam kreisajā pusē?

Var arī jautāt, par cik atbilst īstenībai pats bērinieku saraksts. J. Juškevičs šinī savā grāmatā par hercogu Jēkabu visiem attēliem ir minējis arī avotus. Mūsu zīmējumam, kas ir grāmatas beigās pievienots pielikums (un tāpēc nav atrodams reģistrā), šādas atzīmes nav. Rinda dažādu faktū tomēr liek domāt, ka Juškevičs šos bēņu attēlus, kopskaitā 8, pārņēmis no pazīstamā Broces krājuma *Monumenta...* Būtu jāpārbauda, vai tie nav atrodami šī darba 4. sējumā, 24—29. lpp.

Ir skaidrs, ka mūsu attēls nedokumentē hercoga Jēkaba bedības tā, kā mūsaiķu fotografijas. Tā, piemēram, bērinieku grupas ar nodomu izzīmētas lielos likločos, kas toreiz Jelgavas ielās, protams, tādā veidā nekūŗ nebija redzams. Otrkārt, tik sarežģīti

¹ Par šīs emigrācijā grūti piesniedzamās grāmatas laiķno aizdošanu sirsnīga pateicība M. Salnās kundzei Stokholmā!

² Četrstūris ap abiem minētajiem literāriem manis apvilks, K. Dr.

Juris Mancelis hercoga Frīdricha bēru gājienā

attēli var būt uzzīmēti tikai pēc atmiņas resp. konstruēti. Taču tas ir ticis veikts, bez šaubām, tikai ciešā saskaņā ar Kurzemes hercoga galma aprindām un gan it drīz pēc pašām bedībām. Citādi nebūtu bijis iespējams sniegt tik sīku personu, tītuļu un uzvārdu nominējumu, kādu atrodam zem zīmējumiem, pie tam vēl norādot skolēnu, skolotāju, mācītāju utt., utt. skaitu. Minēti pat teksti, kas bijuši ierakstīti vienā vai otrā karogā (skat. 642. lpp. 3. attēla parakstus!). Tādu atsevišķu zīmīgu sīkumu kā attēlos, tā tekstā ir ļoti daudz. Tāpēc nav iespējams domāt, it kā šie zīmējumi ar visām viņu ziņām būtu gluži patvaļīgi un bez kāda reāla pamata sagudroti. Arī personu izskats, droši vien, atbilst tam, kādas tās pašas izskatījušās dzīvē.

Še tomēr jāievēro kāds svarīgs apstāklis: apskatot zīmējumu, duļķas acīs daudzo iezīmēto vīriešu stāvu un seju stiprā līdzība. Citiem vārdiem sakot — še nav sniegti personu portreti, bet gan vienvēidīgi un šabloniski zīmētas cilvēku figūras. Arī abi literāti, Mancelis un Einhornis, sīkajā attēlā neko daudz neatšķiras viens no otra; šis viņu abu ievērojamās līdzības dēļ nav arī

vairs tik nozīmīgs jautājums, kurš ir katrs no viņiem.

Tā, trūkstot tuvākām un iezīmīgākām detaļām, Mancelļa individuālā gīmetne, kas mūs visvairāk interesētu, paliek mums nepazīstama. Tomēr, ar visu to, kaut cik varam spriests, kāds Mancelis un kāds Einhornis izskatījies. Mūsu attēlā redzami šķietami vidēja auguma vīri, kas, līdzīgi pārējiem bedību dalībniekiem, tērpušies gaŗos tumšos mēteļos, platām baltām apkaklēm, ar tumšām platmalēm galvā, gaŗiem atloku zābakiem kājās. Kaut arī paši sejas vaibsti nav kaut cik raksturīgāk iezīmēti, var vērot, ka abiem literātiem un augstāk minētajiem mācītājiem ir prāvas ūsas un smailla, tumša zoda bārda — tāpat kā daudziem citiem šīnī attēlā vai citās 17. g.s. vīriešu portretjās.

Nākotnē varbūt sagaidīsim, ka kāds latviešu mākslinieks, dibinādamies uz šo veco zīmējumu, darina kādu prāvāku Mancelļa gīmetni. Apmēram tā, kā Oskars Norītis pēc kādas vecas grupu fotografijas zīmējis otru slavenu Juri latviešu literātu saimē — Juri Alunānu (skat. attēlu J. Andrupa un V. Kalves grāmatā *Latvian Literature*, 1954, 95. lpp.).